

ORIENTERING OM REGLER FOR GAVEUTDELING FRA PERSON UNDER VERGEMÅL

Innledning

Statsforvalteren behandler og samtykker til søknader om utdeling av gave for personer under vergemål. Med personer under vergemål menes mindreårige, og voksne som det er vedtatt vergemål for etter vergemålsloven kapittel 4 (vergetrengende).

Før et samtykke kan gis, må tilstrekkelig dokumentasjon foreligge og visse vilkår må være oppfylt. Denne veiledningen er generell, og vi sender ut samme veiledning i alle saker. Dersom du har konkrete spørsmål tilknyttet søknaden din kan du ta kontakt med Statsforvalteren. Du har anledning til å ettersende dokumentasjon til søknaden din helt frem til Statsforvalteren fatter vedtak.

Rettsregel

Gaveutdeling reguleres av vergemålsloven § 41 første ledd. Bestemmelsen lyder slik:

««Vergen kan ikke gi gaver eller stønader på vegne av den som er under vergemål, utover det som følger av skikk og bruk. En mindreårig over 15 år må samtykke til slik gave. Gjelder det større beløp, kreves det samtykke av fylkesmannen, selv om en slik gave følger av skikk og bruk.»¹

Vilkår for utdeling

Henvisningen til «skikk og bruk» setter rammene for ved hvilke anledninger det kan gis en gave, hvor mye som kan gis, og til hvem. Avgjørende ved vurderingen av søknad om gaveutdeling er hva som kan anses som «skikk og bruk» for personen med verge. Dette vil avhenge av den aktuelle familie, miljø, personen selv og økonomi. Forholdet mellom giver og mottaker vil også være av betydning, da man normalt vil gi mer til ens nærmeste enn til fjerne slektninger. I tillegg til alminnelige normer for gaveutdelinger, vil det legges vekt på tidligere gavepraksis. Det forutsettes da at det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon på praksisen. Det er bare gaver av «større beløp» som krever Statsforvalterens samtykke.

Samtykke fra personen under vergemål

Utgangspunktet er at den enkelte selv kan ta beslutninger av betydning for eget liv, herunder utdeling av gaver. Dette gjelder også for personer som har fått oppnevnt verge. Forutsatt at den vergetrengende er samtykkekompetent i spørsmål om gaveutdeling skal vergehavers vilje og selvbestemmelsesrett respekteres.

¹ Statsforvalteren fikk nytt og kjønnsnøytralt navn 1. januar 2021. Det gamle navnet vårt er Fylkesmannen.

Ved vurderingen av samtykkekompetanse legger Statsforvalteren normalt til grunn personens tilsynslege eller fastleges vurdering av hva personen er i stand til å forstå. Følgende forhold vil være avgjørende:

- evne til å uttrykke valg
- evne til å forstå informasjon som er relevant for en avgjørelse
- evne til å forstå konsekvenser av et valg
- evne til å resonnere og avveie alternativer

Dersom du mener at personen under vergemål er samtykkekompetent, og dette ikke fremgår klart av de dokumenter Statsforvalteren har mottatt i saken, må det innhentes ny legeerklæring fra behandlende lege før vedtak om arveforskudd eventuelt kan fattes. Kommer Statsforvalteren til at en person ikke er samtykkekompetent i spørsmålet om utdeling av gave må vilkårene i § 41 første ledd være oppfylt for at utdeling vil bli innvilget.

Hva er et større beløp?

Hva som er et større beløp, må vurderes konkret i den enkelte sak. Vergehavers økonomiske situasjon er avgjørende. Er vergen i tvil om gaven som ønskes utdelt er et større beløp bør han eller hun rådføre seg med Statsforvalteren. Ved utdeling av gaver til flere mottakere må vergen se på det totale beløpet ved vurderingen av om det er et større beløp.

Ved gaveutdeling som utgjør kr 10 000,- eller mer, uavhengig av antall mottakere, skal vergen alltid rådføre seg med Statsforvalteren for å avklare om dette anses å være et større beløp. Det understrekes at kr 10 000,- ikke er en nedre grense for hva som kan regnes som et større beløp. Dette må vurderes konkret.

Så lenge gavene ikke omfatter større beløp, kan vergen gi gaver fra den vergehavers midler, inkludert til seg selv eller sine nærstående, uavhengig av Statsforvalterens samtykke. Da plikter vergen selv å vurdere om gaven er i samsvar med skikk og bruk. Gaveutdelingen vil bli gjennomgått fra Statsforvalteren når vi fører årlig tilsyn etter regnskapsinnleveringen. Dersom Statsforvalteren mener utdelingen ikke er i samsvar med vergemålslovens regler vil beløpet kunne bli krevd tilbakebetalt.

Hva ligger i vilkåret skikk og bruk?

Skikk og bruk viser til hva som er vanlig i samfunnet når det gjelder utdeling av gaver. I tillegg viser det til hva som eventuelt er og har vært gavepraksisen til den vergehaver selv, i vergehavers familie, omgangskrets og miljø.

Den enkeltes gavepraksis må dokumenteres for å kunne legges til grunn, eksempelvis ved kontoutskrifter eller gavebrev som viser tidligere utdelinger. Dersom praksisen ikke kan dokumenteres, må man falle tilbake på hva som generelt er vanlig gaveutdeling i samfunnet for å fastslå skikk og bruk, og det vil ikke være aktuelt å innvilge utdeling utover dette.

Gaver som gis til høytider, fødselsdag, konfirmasjon, bryllup og jubileer kan betegnes som innenfor skikk og bruk i samfunnet, men gavens størrelse vil variere. Det er ikke anledning til å gi større gave i

forbindelse med slike hendelser enn det som den vergetrengende tidligere har gitt, eller som er normalt i samfunnet generelt.

I tillegg kan tidligere utdelinger ved bestemte anledninger eller forhold inntreffer gi grunnlag for en gaveutdeling. For eksempel vil det at andre barnebarn tidligere har fått bunad til konfirmasjonen kunne være et moment ved vurderingen av om det vil være innenfor skikk og bruk å samtykke til en tilsvarende gave til et yngre barnebarn når giveren ikke lenger er i stand til kan ta stilling til det selv. Et annet eksempel kan være at vedkommende har gitt tilsvarende bidrag til videre studier.

Utgangspunktet vil være at det er mer naturlig å gi mer til sine barn enn til fjernere slektninger. Det er imidlertid den faktiske relasjonen mellom den vergetrengende og mottakeren som er avgjørende, og nære vennskap av lang varighet, nær tilknytning til mer «perifere» slektninger, for eksempel til en nevø eller niese, eller et brennende engasjement for en bestemt sak man tidligere har støttet, kan gjøre at en gave vil være innenfor skikk og bruk.

Helhetsvurderingen

Selv om utdeling skulle være i samsvar med skikk og bruk vil det være vergehavers økonomiske behov som vil være avgjørende. Det kan likevel ikke utgis gaver som det er tradisjon for, dersom den vergetrengende selv har et behov for midlene til eget forbruk.

Størrelsen på gaven må derfor avhenge av den vergehavers økonomiske situasjon, hva som har vært vanlig ved tilsvarende anledninger for vedkommende selv, i familien, omgangskretsen og miljøet man tilhører. Relasjonen mellom den vergetrengende og mottakeren av gaven har også betydning for hva som vil være en naturlig sum å dele ut, når man ikke har noen tidligere dokumentert praksis på hva den vergetrengende har gitt.

Ytterligere veiledning

Dersom noe er uklart eller det trengs veiledning ved utførelsen av vergemålet, står Statsforvalteren til tjeneste. Ta derfor gjerne nærmere kontakt med oss.

Postadresse:

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Vergemålsavdelingen
Postboks 325
1502 Moss

Besøksadresser:

Stensberggaten 27, Oslo
Vogts gate 17, Moss
Dr. Hansteinsgate 9, Drammen
Telefon: 69 24 70 00
E-post: sfovpost@statsforvalteren.no
<https://www.statsforvalteren.no/ov>